

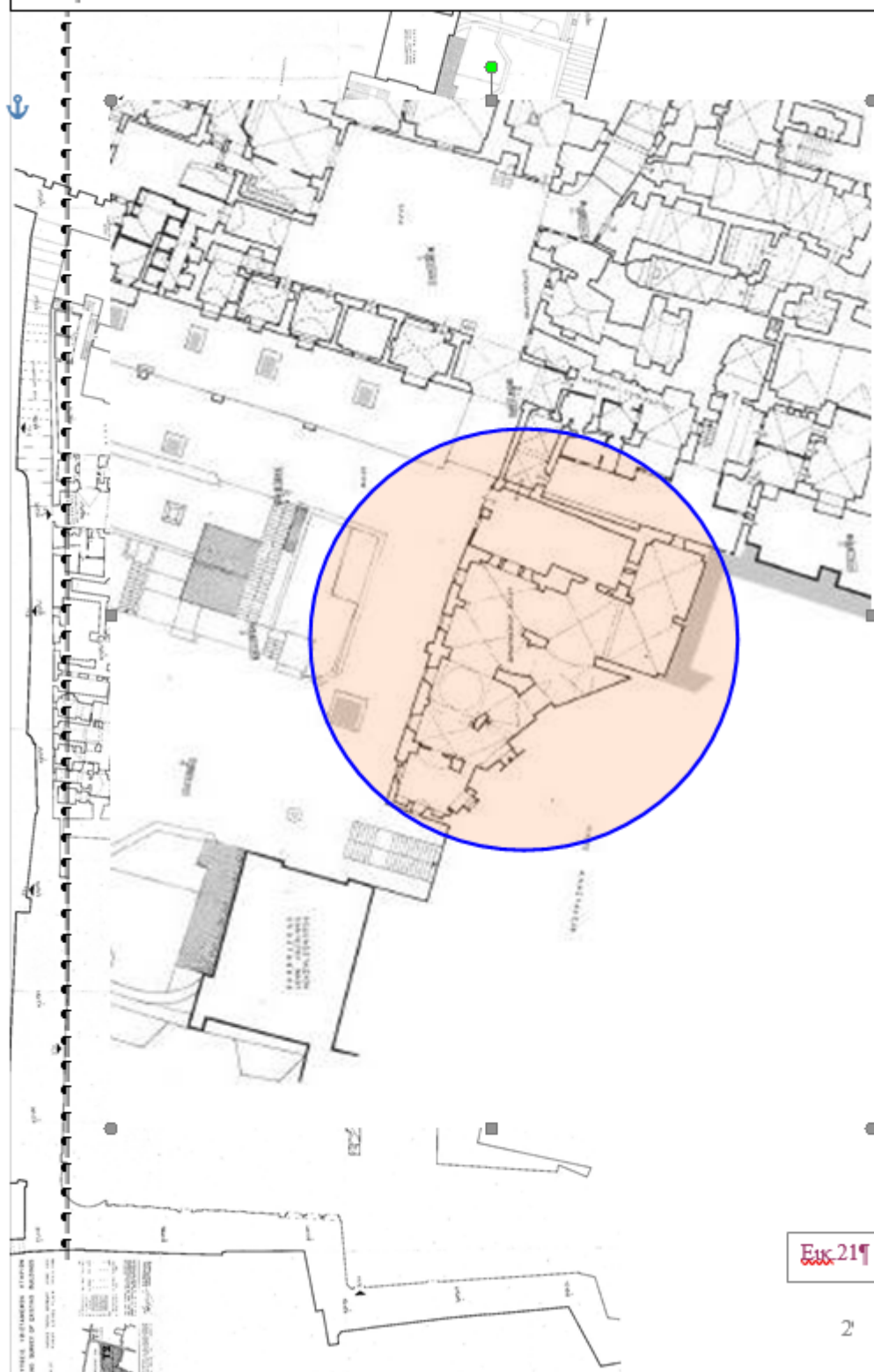
Η ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ Ι. ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ & ΕΛΕΝΗΣ - ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ (ΜΕΡΟΣ Β΄)

Prepared by Arch. Dr. Mitropoulos Theo (1999-2013)

*Η ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ
ΕΛΕΝΗΣ ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ (ΜΕΡΟΣ Β΄) ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ*

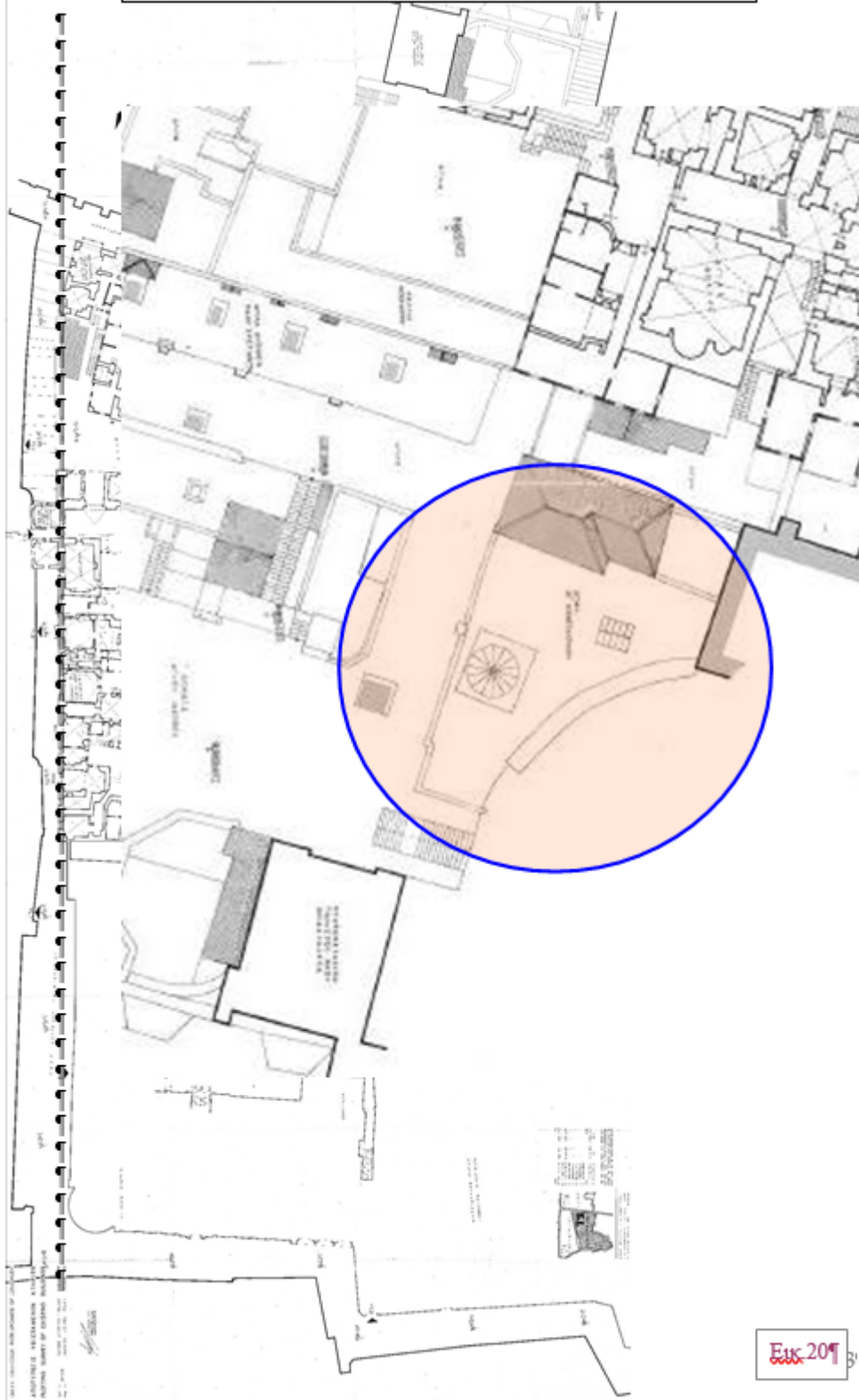
*(από τον αρχιτέκτονα του Ναού της Αναστάσεως Dr. Θεοδόσιο Μητρόπουλο κατά τα
έτη 1999-2013).*

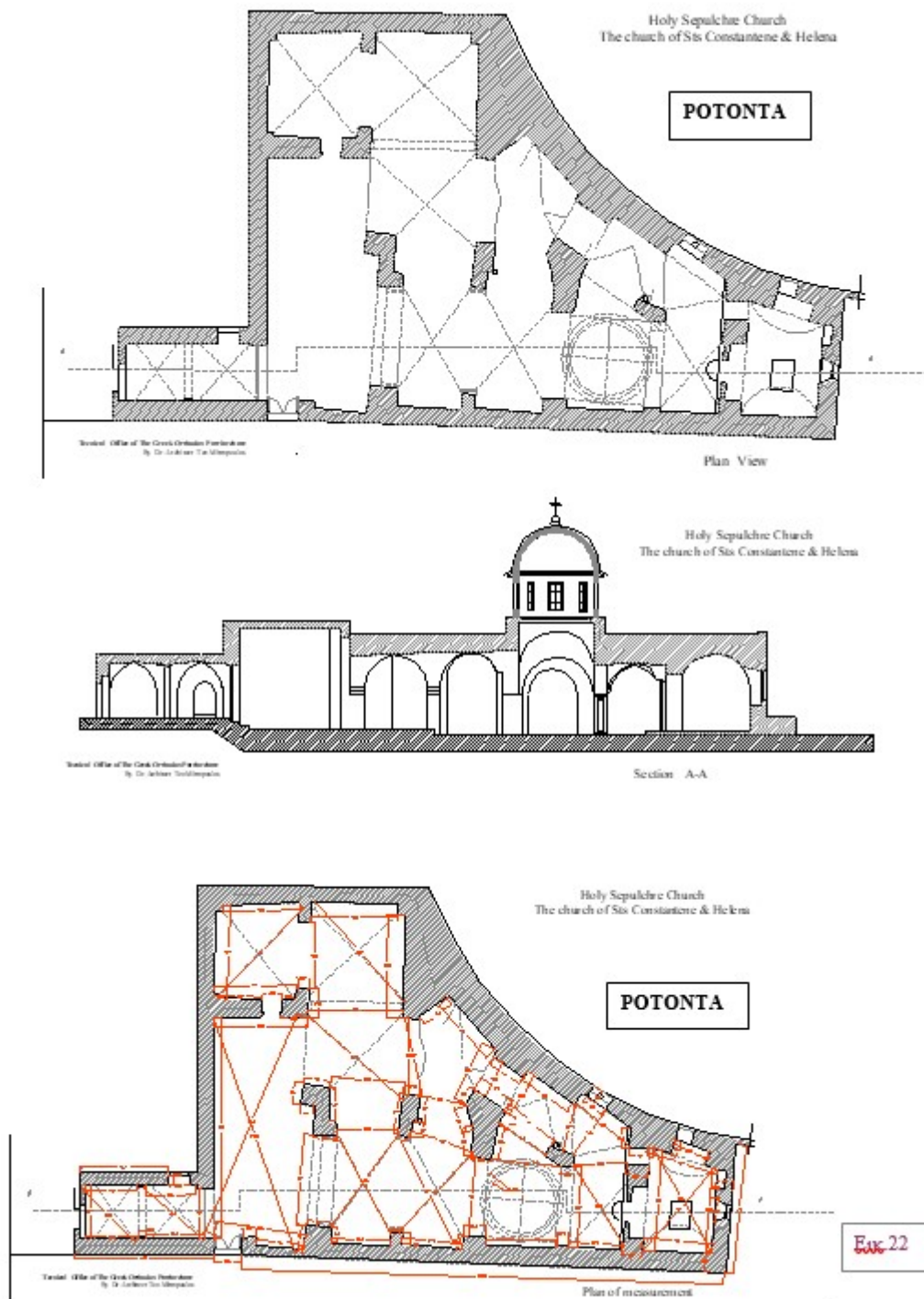
Τοπογραφική αποτύπωση του μοναστηρίου των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης -Ground floor

Εκ. 217

·Τοπογραφική αποτύπωση του μοναστηρίου των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης· **First floor**·

Η παθολογία του μνημείου (Εκθεση του 2006 πριν την επέμβαση)

Το μνημείο δεν παρουσιάζει καμιά απολύτως διαταραχή του στατικού φορέα, παρά το γεγονός ότι η σημερινή μορφή του αποτελεί ένα σύνολον πολλών οικοδομικών φάσεων και μορφολογικών μετατροπών, (βλ. Αρχιτεκτονική τεκμηρίωση). Εσωτερικά ο ναός είναι επιχρισμένος, ενώ οι πολλαπλές στρώσεις ελαιοβαφών έχουν καταστήσει την εσωτερική επιφάνεια αδιάβροχη, με αποτέλεσμα την απολέπιση της οροφής που οφείλεται στην από αιώνες εγκλωβισμένη υγρασία των σταυροθολίων και στην μεγάλη συγκέντρωση αλάτων στην εσωτερική επιφάνεια (βλ. Φ,Α). Υπάρχουν επίσης προβλήματα από την ανοδική υγρασία που η μεθοδολογία της

επέμβασης, θα εξαρτηθεί από την κατάσταση της λιθοδομής μετά την καθαίρεση των επιχρισμάτων.

Η επέμβαση στο μνημείο

Οι εργασίες που θα πρέπει να γίνουν στο μνημείο συνοψίζονται όπως παρακάτω:

- Αντικατάσταση του κορεσμένου από υγρασία υλικού πλήρωσης των σταυροθολίων. Η επέμβαση αυτή θα πρέπει να γίνει από το δώμα του ναού. Σε πρώτη φάση θα αφαιρεθούν οι πλάκες που το καλύπτουν και θα ανασκαφεί ο πυρήνας των σταυροθολίων μέχρι την λιθοδομή. Θα ακολουθήσει μία περίοδος αναμονής κατά την θερινή περίοδο, μέχρις ότου επέλθει το πλήρες στέγνωμα. Στην συνέχεια ο κενός πυρήνας των σταυροθολίων θα πληρωθεί με στεγνό αμμοχάλικο ή κίσιρη μέχρι το αρχικό επίπεδο θα ακολουθήσει στεγανοποίηση με ασφαλική μεμβράνη πάχους 5 χιλ. και επανατοποθέτηση των παλαιών πλακών. Στο τελικό αρμολόγημα θα προστεθεί στην μάζα του υλικού πλήρωσης στεγανοποιητικό υλικό.
- Αφαίρεση των εσωτερικών επιχρισμάτων, καθαρισμός των αρμών και της λιθοδομής. Τα νέα αρμολογήματα θα γίνουν με παραδοσιακά υλικά (Υδρασβεστος, υδραυλικός ασβέστης, καρβουνόσκονη, τριμμένη πέτρα, κεραμιδόσκονη, ποτσολάνα). Χρησιμοποιήθηκαν κονιάματα Mineral Γαλλικής προέλευσης ειδικά για μνημεία όπως : TM, FINITURA, EVOLUZIONE of the WEBER St. GOBAIN.
- Καθαίρεση των εξωτερικών επιχρισμάτων για να εξακριβωθεί η κατάσταση της λιθοδομής. Εάν αυτή είναι σε προχωρημένη αποσάθρωση, θα πρέπει η εξωτερική επιφάνεια να επικαλυφθεί με νέο παραδοσιακό επίχρισμα, αλλιώς θα πρέπει να αντικατασταθούν οι εφθαρμένοι λίθοι και να παραμείνει η εξωτερική επιφάνεια της λιθοδομής χωρίς επιχρίσματα.
- Αφαίρεση του υπάρχοντος δαπέδου και αντικατάστασή του με άλλο από μαρμαρίνες πλάκες. Προστασία του δαπέδου από την ανοδική υγρασία, (δεν πραγματοποιήθηκε).
- Νέο ηλεκτρικό δίκτυο και αντικατάσταση των υπαρχόντων κουφωμάτων με αλουμίνιο.
- Αφαίρεση των χαλυβοελασμάτων που καλύπτουν τον τρούλλο. Αποκατάσταση της εξωτερικής όψης του τρούλλου ανάλογα με το στάδιο αποσάθρωσης που βρίσκεται η αρχική φάση του. Εάν αυτή βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο καταστροφής θα πρέπει να ακτικατασταθεί εξωτερικά με νέα λιθοδομή υπό μορφή επένδυσης, ενώ το κέλυφος θα πρέπει να επικαλυφθεί με μολύβι ή χαλκό.
- Αποκατάσταση του αποχετευτικού συστήματος και της απαγωγής των όμβριων υδάτων.
- Χημική επέμβαση στην επιφάνεια της λιθοδομής για την εξουδετέρωση των αλάτων, πριν από τα νέα επιχρίσματα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ

...Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου...2010

Διαδοχικές φάσεις από την αποκατάσταση του τρούλλου του 1927 και την αντικατάστασή του με λίθινο, σύμφωνα με το αρχικό αρχιτεκτονικό στυλ του μνημείου.

Ι.Ν.του Αγίου Κωνσταντίνου 2013 -Μετά την επέμβαση

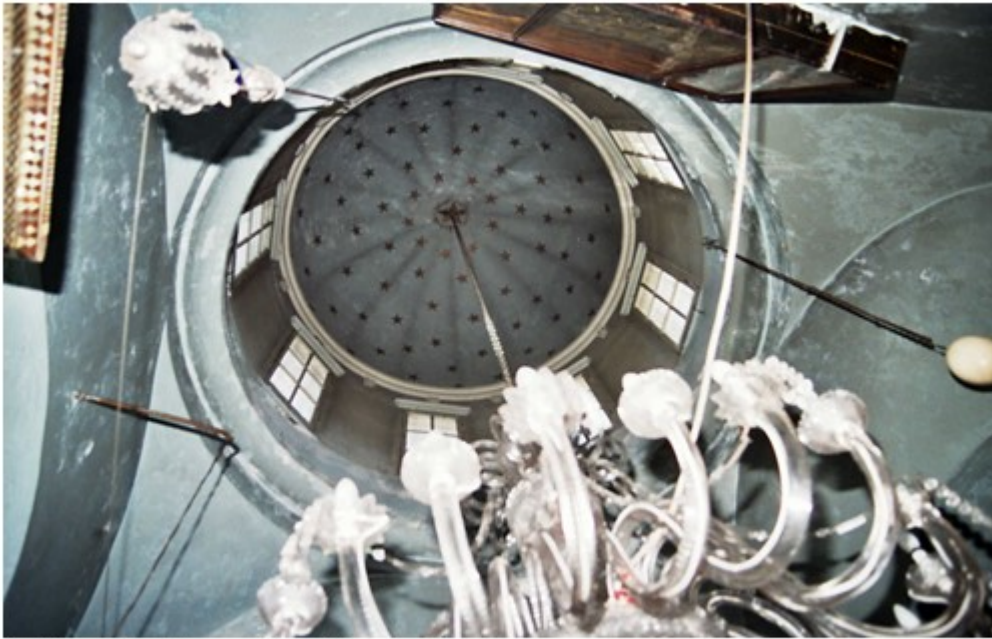
Ι.Ν.του Αγίου Κωνσταντίνου -

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου - Η είσοδος του Ι.Ν. και η αναμνηστική επιγραφή στο υπέρθυρο σχετική με την ανακαίνιση του 1898 . Δεξιά επάνω το καμπαναριό που κατασκευάστηκε επί Πατριαρχίας Βενεδίκτου Α΄.

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου - Μετά την ολοκλήρωση της επέμβασης το 2013

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου -Εσωτερικό

Επάνω - Η εσωτερική άποψη του τρούλλου πριν την επέμβαση του 2013

Κάτω - Η εσωτερική άποψη του τρούλλου μετά την επέμβαση και την αργογράφησή του, το 2013

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου

Επάνω . Πανοραμική άποψη του κεντρικού ναού, εσωτερικό, πριν και μετά την αφαίρεση των επιχρισμάτων κατά την επέμβαση του 2012

Κάτω. Το εσωτερικό του κεντρικού ναού μετά την επέμβαση του 2013

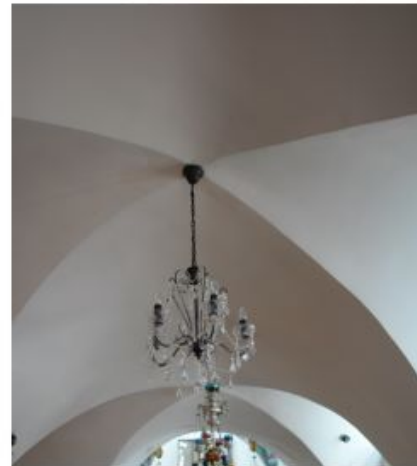

Εικ. Επάνω

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου: Εσωτερικό του ναού - Το εγκάρσιο κλίτος μετά την αφαίρεση των επιχρισμάτων

Εικ. Κάτω

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου: Εσωτερικό του ναού - Το εγκάρσιο κλίτος πριν την αφαίρεση των επιχρισμάτων

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου - Η κατάσταση των σταυροθολίων πριν και μετά την επέμβαση του 2013 Επάνω . Μετά την επέμβαση στο μνημείο με επιχρίσματα Mineral της Weber St. ~~Gobain~~.

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου - Η κατάσταση των σταυροβολίων... μετά την αφαίρεση των επιχρισμάτων.

Ι.Ν. του
 Αγίου Κωνσταντίνου: Διάβρωση της λιθοδομής στις ποδιές των παραθύρων και η χαρακτηριστική συγκέντρωση αλάτων κάτω από την ελαιοβαφή των εσωτερικών επιχρισμάτων.

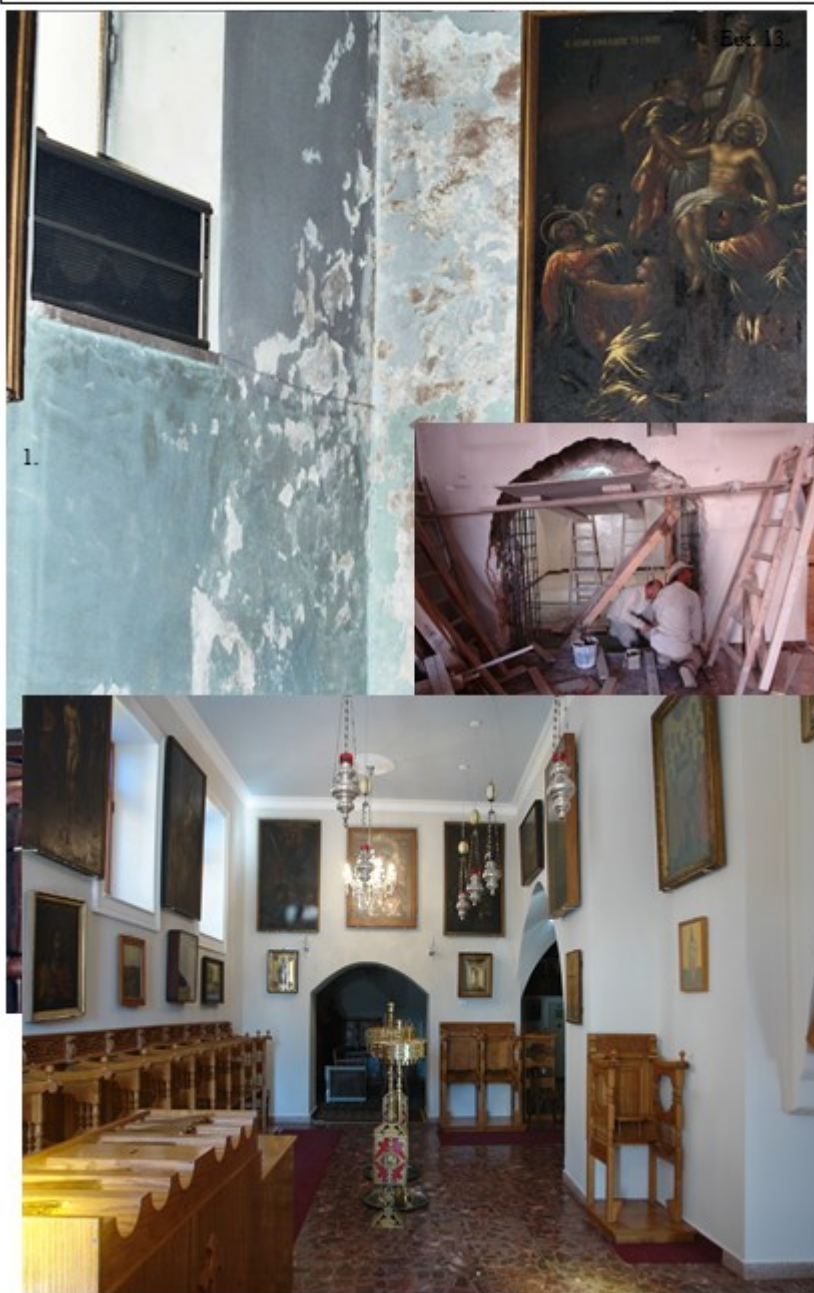
Ι.Ν.του Αγίου Κωνσταντίνου... Εσωτερικό ¶

Πάνω, Η διάβρωση των σταυροθολίων ¶

Κάτω, Φωταγωγός στην οροφή του ναού και αποσάθρωση των επιχρισμάτων από την υγρασία. ¶

¶

Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου . Εσωτερικό . Διάβρωση των επιχρισμάτων από τα όμβρια
 ύδατα στην Β.Δ. γωνία του νάρθηκα
 Κάτω . Μετά την επέμβαση με επιχρίσματα Mineral της Weber St. Gobain και
 επιμήκυνσης του νάρθηκος

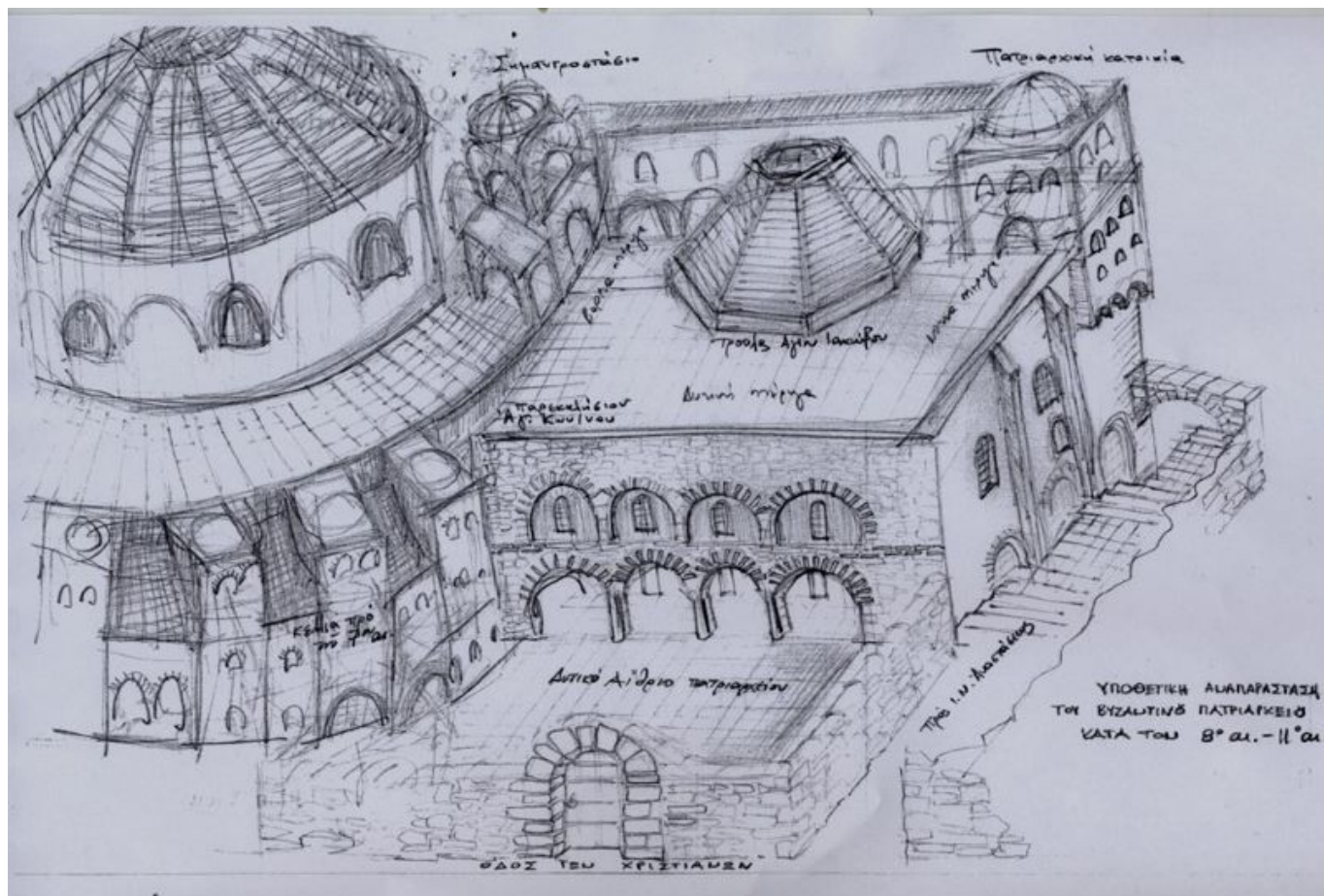

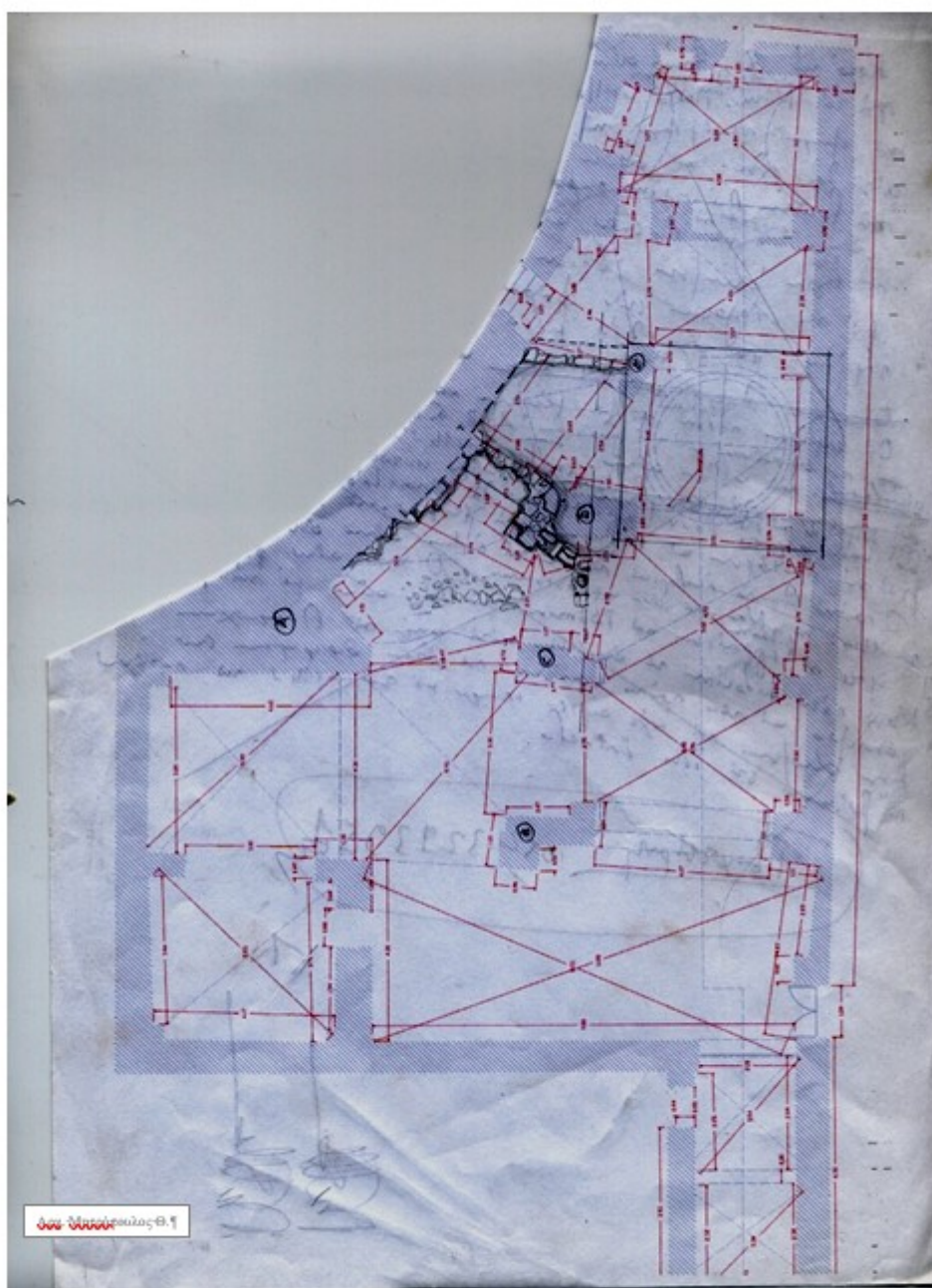
Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου . Κατά την διάρκεια των επισκευών –
Επιστάσια και ενημέρωση του Μακαριστάτου Πατριάρχη Ιεροσολύμων κ.κ.
Θεοφύλου Γ, σχετικά με την πρόοδο των εργασιών στο μνημείο.

Εκκ. 15

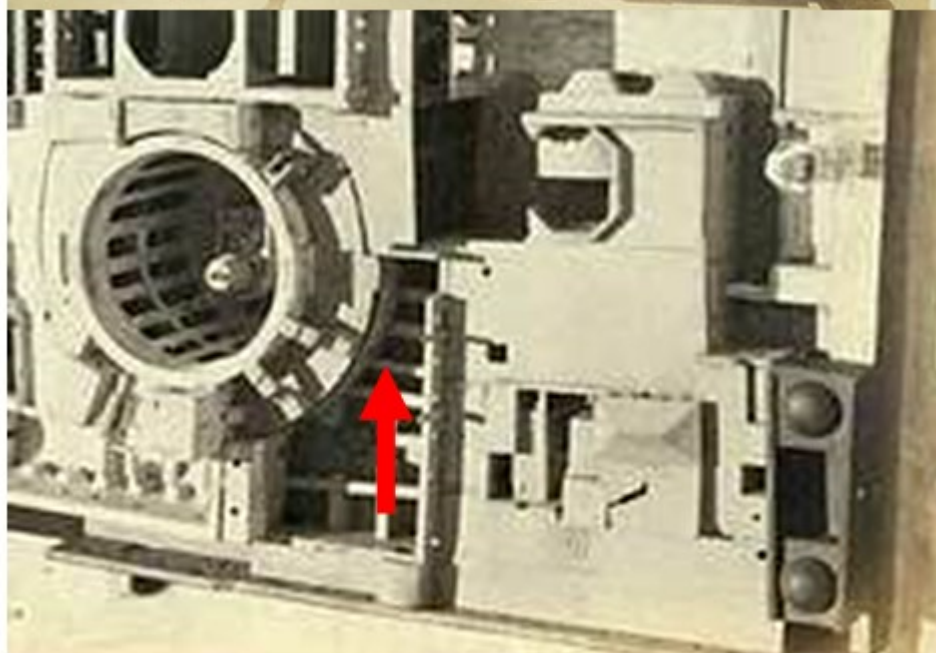
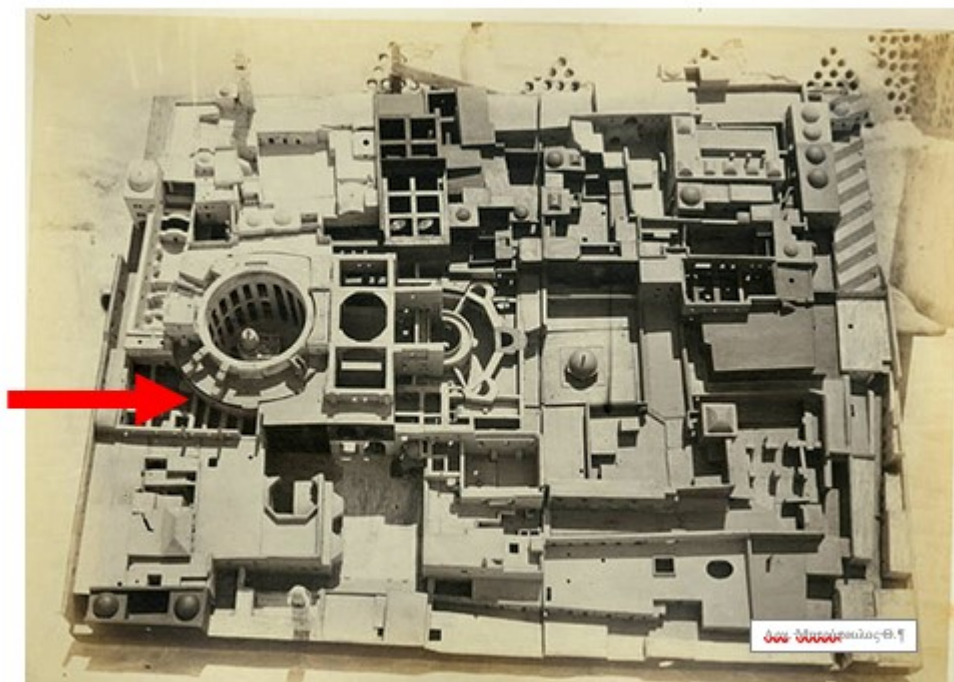

Η αναπαράσταση
της Ροτόντας του Ι.Ν. της Αναστάσεως και του Πατριαρχείου μετά την
ανοικοδόμησή του από τον Πατριάρχη Μόδεστο τον 8ο αι.μ.Χ.

Κατά την διάρκεια των επισκευών στο μνημείο βρέθηκαν ίχνη από τοιχοποιες των κελιών που ήταν προσκολλημένα στην Ροτόντα.†

Το μοντέλο του ΙΝ της Αναστάσεως - Διακρίνονται οι θεμελιώσεις των κελιών στην περίμετρο της Ροτόντας που οικοδομήθηκαν μετά την καταστροφή του ναού από τους Πέρσες (612 μ.Χ.)

Εκκ. 251

22

Ανασκαφικά ευρήματα στο δώμα του Ι.Ναού του Αγίου Κωνσταντίνου

Πήλινες πίπες, οστρακα αγγείων και διάφορα ευρήματα που ανάγονται στην Οθωμανική περίοδο.

Η διαμόρφωση της επικάλυψης του δώματος αποτελεί εργασία του 1763 επί Πατριαρχίας Παρθενίου, όπου την περίοδο αυτή θα επιστρωθούν με λίθινες πλάκες όλα τα δώματα του Πατριαρχείου και του Αγίου Κωνσταντίνου. Με την ανασκαφική επέμβαση που πραγματοποιήθηκε από το τεχνικό Γραφείο το 2011-12 στα δώματα του μνημείου, ήρθε στο φως η στρωματογραφία και η τεχνική της επέμβασης που πραγματοποιήθηκε τον 18^ο αιώνα, προκειμένου να προστατευτεί ο ναός από τα όμβρια ύδατα. Η τεχνική της επέμβασης αυτής που προέρχεται από

τη Τουρκία και το Ιράν, προβλέπει την συμπύκνωση κοσκινισμένου χώματος σε επάλληλες ζώνες, ενώ το ενδιαμέσο κενό πληρούται με τα εναπομείναντα υπολείμματα. Οι συμπυκνωμένες ζώνες κατασκευάζονται με την προσθήκη ασβέστου και καρβουνόσκονης (καρβουνοκονίαμα), ενώ στα μεταξύ διαστήματα τοποθετείται το χονδρόκοκκο υλικό. Με την τεχνική αυτή μπορεί να μπαζωθεί σε ικανό πάχος μεγάλη έκταση, χωρίς να υπάρχει κίνδυνος συμπύκνωσης του μπαζώματος ή οποιαδήποτε διείσδυση υγρασίας που εξουδετερώνεται με την παρουσία της καρβουνόσκονης. Στα μεταξύ των στρωμάτων διαστήματα βρέθηκαν άριστα διατηρημένα μεγάλος αριθμός από τουρκικές πίπες και διάφορα κτερίσματα που ανάγονται στην οθωμανική περίοδο. (*)

(*) Το *Nicotiana Tabacum* ήταν ένα «ιερό» φυτό για τους ιθαγενείς της Αμερικής και η πίπα το «ιερό» αντικείμενο που συνόδευε τις φυλές των Ινδιάνων στα μεγάλα συμβούλια. Η ανακάλυψη της Αμερικής σήμανε και τη ραγδαία εξάπλωσή του στην Ευρώπη δια μέσου των ισπανικών γαλέρων, που έφθαναν στην Ισπανία και μετέπειτα στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Στους λαούς της Οθωμανικής αυτοκρατορίας η καλλιέργεια του καπνού διαδόθηκε στο τέλος του 16ου αι. ή στις αρχές του 17ου αι. Την περίοδο αυτή, επειδή ο καπνός ήταν ακόμα ακριβός και δύσκολα διαθέσιμος, οι πίπες είχαν μικρό μέγεθος, ήταν μονοκόμματα και με ελάχιστη διακόσμηση. Στα τέλη του 17ου αιώνα κάνει την εμφάνισή του ο ημισφαιρικός τύπος που κυριαρχεί ως τα μέσα του 19ου αιώνα, οπότε το μέγεθος αυξάνει όπως και οι διακοσμήσεις του. Δύσκολα συναντάς ομοιότητες στις εκατοντάδες πίπες που σώζονται έως σήμερα, ανάγλυφες ή εγχάρακτες, φέρουν ποικίλους συνδυασμούς και σχήματα: γεωμετρικά που συμπλέκονται με φυτικά μοτίβα, άνθη, δενδρύλλια, ακτίνες, στάλες, ανθέμια, λέπια, κουκουνάρια, αχιβάδες, στίγματα, κρόσια, ρόμβους, τρίγωνα, οδοντωτές και αλυσιδωτές ταινίες. Μερικές από τις συνθέσεις φαίνεται να αντλούν τα θέματά τους από τα πέτρινα διακοσμητικά στοιχεία της ισλαμικής αρχιτεκτονικής, Το 1604 ιδρύθηκε στη Σόφια η πρώτη συντεχνία λουλατζήδων, ενώ στη Βάρνα και το Μπουργκάζ (το L-leburgaz), «...βρίσκονται οι καλύτεροι λουλάδες απ' όλη την Τουρκία», όπως έγραφε το 1665 ο Αγγλος περιηγητής δρ. Κόβελ. Εργαστήρια υπήρχαν και στο Τοπχανέ της Κωνσταντινούπολης και στο Ασιούτ της Αιγύπτου, που κυριάρχησαν κατά τον 18ο και 19ο αιώνα. Το καμινίδιο (ή λουλάς, τουρκικά lile), το μικρό δοχείο με σωληνοειδή προεξοχή, μέσα στο οποίο καίγεται ο καπνός, ήταν συνήθως πήλινο, χρησιμοποιούσαν ωστόσο πέτρα, ξύλο, σπηιόλιθο ή μέταλλο. Το σχήμα του δινόταν με πέτρινες, ξύλινες ή μεταλλικές μήτρες και στη συνέχεια ειδικοί καλλιτέχνες το διακοσμούσαν με φαντασία και μαεστρία.

Πήλινες πίτες (λουλάδες, τουρ. Le) Οθωμανικής περιόδου 17ος - 18ος αι.

Εικ.28

Εμφυαλωμένη κεραμική Οθωμανικής περιόδου- 16ος αι.

Στόμα απο φτωγικούς ναργιλέδες-σταμνάκια

Islamic fractional Dirham fulus

The Mamlukes ruled an area including Syria, Holy Land, Egypt from 1250-1517 AD

Η στρωματογραφία της διαμόρφωσης της κλίσεως του δώματος 18ος αι. Διακρίνονται οι επάλληλες ζώνες συμπυκνωμένου καρβονοκονιάματος.

Σπαράγματα από λίθινο κιονίσκο, κορνίζα και ψηφιδωτό δάπεδο Μαμελουκ περιόδου

Εκ.27

Υπόγεια κρύπτη (κελί) κάτωθεν της εκκλησίας του Αγίου Κωνσταντίνου, κατασκευασμένο σε επαφή με το εξωτερικό τύμπανο της ροτόντας. Είναι εμφανές το σφραγισμα του παραθύρου που είχε θέα μέσα στην ροτόντα.

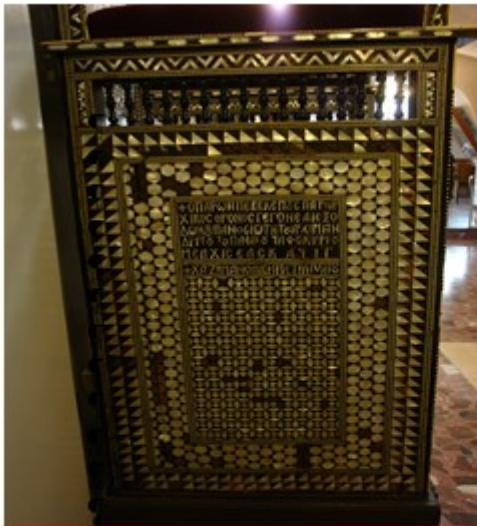

Υπόγεια κρύπτη (κελί) κάτωθεν της εκκλησίας του Αγίου Κωνσταντίνου (πριν την αποκατάσταση)

Επάνω: -Περίτεχνο Οστεοφυλάκιο -σε πέτρα-κακούλι-περιόδου Μωαμελούς-14-ου-αι- που φέρει την επιγραφή Βαρνάβα:-(Α+Λς)¶
 Κάτω -γ- Η τράπεζα της πρόθεσης -που- ανήκει στην ίδια -χρονική- περίοδο-. Αποτελεί δε αυτή καλλιτεχνική μεταποίηση της αρχικής τράπεζας του ναού που ήταν στην θέση αυτή με προσανατολισμό προς το εσωτερικό της ροτόντας. -Διάκοσμος με πολύχρωμα μαρμαροθετήματα, 14^{ος}-αι., -στο παράθυρο του Ιερού.-¶

Εκκ 301

Ο ΠΑΡΩΝ ΠΕΡΙΒΛΕΠΤΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ ΓΕΓΟΝΕ-
ΔΙ' ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΑΡΤΟΥ ΤΟΥ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΦΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΕΛΙΣΣΕΔΕΚ ΑΨΙΓΓ
ΧΑΤΖΙΜΑΝΩΔΙΚΗ-ΜΕΤΙΛΗΝΑΙΟΥ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ
ΚΥΡΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΑΨΙΓΓ

ΙΝ. Αγίου Κωνσταντίνου -- Εσωτερικό -- Ο Πατριαρχικός θρόνος του πατριάρχου Χρυσάνθου -- ΑΨΙΓΓ

Εκκ. 29

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαρυμποπιώτου Αθ. Παναγιώτου

Τα Ιεροσόλυμα

Αθήναι, 1897

Δουκάκη Ν. Δωροθέου

Αγία Σιών

Εν Σμύρνη, 1911

Τιμοθέου Π. Θέμελη

Ανά τα προσκυνήματα

Αθήνα, 1909

Γρηγορίου Ιεροδιακόνου του Παλαμά

Ιεροσολυμιάς

Επίτομος ιστορία της Αγίας Πόλεως Ιερουσαλήμ

Ιερουσαλήμ, 1852

Γερμανού Ιεροκήρυκος

Ιστορία και περιγραφή του Ναού της Αναστάσεως

Αθήνα, 1840

Θεμιστοκλέους Κάντα

Περιγραφή και Διήγησις της τοποθεσίας των κυριωτέρων
μερών Παλαιστίνης και Ιερουσαλήμ

Ιερουσαλήμ, 1899

Γαβριήλ Καραπατάκη

Αι περιπέτειαι των εν Ιεροσολύμοις και των πέριξ

Ιερών Προσκυνημάτων

Κωνσταντινούπολη, 1910

Βενιαμίν Ιωαννίδη

Προσκυνητάριον της Αγίας Γης

Ιερουσαλήμ, 1873

Αρσενίου Ιερομονάχου Καλλούδη

Προσκυνητάριον των Ιερών Τόπων, όπου βρίσκονται εις την Αγίαν Πόλιν
Ιερουσαλήμ

Εν Ενετιήσιν αξπγ

Κλεόπα Μ. Κοικυλίδου

Περί των εν Παλαιστίνη Αρχαίων και Νεωτέρων

Ελληνικών Μοναστηριών

Εν Ιεροσολύμοις, 1906

Corbo C. Virgilio,

*La Basilica del S. Sepolchro. Rassegna archeologica delle strutture degli
edifici nel 1969.*

Chrysantos, *Patriarch of Jerusalem, Description of the Holy Land, Jerusalem,
1862.*

Ioannidou Beniamin,

Proskinitarion of the Holy city Jerusalem. Jerusalem, 1877

Papadopoulou A. Chrysostomou,

History of the Jerusalem's Church, Athens 1970.

Themelis P. Timotheos,

The Greeks in the Holy Land, Athens 1919.

Καλλίστου Αρχιμανδρίτου.

ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΥΠΟ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ ΤΩ 614, Ιεροσόλυμα 1910.

Themelis P. Timotheos,

Jerusalem and its monuments, vol .A. B, Jerusalem 1932.

Ιακώβου Καπενέκα, Οι Αγιοι Τόποι της Παλαιστίνης και το Τάγμα των Αγιοταφιτών, Ιεροσόλυμα 1982

Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Αρχιεπισκόπου Αθηνών καὶ πάσης Ἑλλάδος, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, Α΄ Ἀνατύπωση, Ἀθήνα 2010

Jeffery, J.R.I.B.A. XVII,816. *Rohricht, Gesch. Kgr. Jerusalem, p.790*

J.Draseke, Der Monch und Presbyter Epiphanius εν Byzant. Zeitschrift, t.IV,1895

Νέα Σιών: (Εκκλησιαστικόν περιοδικόν σύγγραμμα του Ιερού Κοινού του Παναγίου Τάφου) 1928, σελ.214, 216, 217